

Könyvtárunk a nemzetiségi munkát rendkívül fontosnak tartja. Fontosnak érezzük, hogy a megyénkben szórványosan élő szlovák és német nemzetiség a magyar lakossággal azonos könyvtári szolgáltatásokat kapjon, a szolgáltatások elősegítsék nemzeti identitásuk megerősödését, az anyaországhoz, annak kultúrájához való kötődés elmélyülését.

Oroszné Katona Anna

Együttműködési lehetőségek a különböző típusú könyvtári szolgáltatóhelyek között Salgótarjánban

A még érvényben lévő – bár sok tekintetben elavult, vagy mondhatjuk teljes átdolgozást igénylő – könyvtári szabályozók, így maga a könyvtári törvény is és az 5/1978-as KM rendelet a könyvtári rendszer szervezetéről és működéséről – sugallja azt a gondolatot, hogy a könyvtárak praktikus okok miatt ne önmagukban – hanem hálózatokba, együttműködési körökbe szerveződve fejtsék ki tevékenységüket, biztosítsanak szolgáltatásokat, tevékenykedjenek.

Tevékenységi kör alapján a törvény könyvtártípusokat definiál úgy mint:

- nemzeti könyvtár
- közművelődési könyvtár
- szakkönyvtár
- felsőoktatási könyvtár
- iskolai könyvtár, és együttműködési köröket – hálózatokat – állapít meg
- tanácsi (önkormányzati) közművelődési könyvtári hálózat
- szakszervezeti közművelődési könyvtári hálózat
- iskolai könyvtári hálózat
- felsőoktatási könyvtári hálózat
- szakkönyvtári könyvtári hálózat,

szól régiós együttműködési körökről és bizonyos feladatok ellátására kijelölt koordinációs központokról – (pl. – Nemzetiségi könyvellátás – országos központja az Országos Idegennyelvű Könyvtár, vagy az orvostudományi információk központi könyvtára az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár).

Természetesen érezzük és tudjuk, hogy ezek a felülről szervezett, erőltetett együttműködési rendszerek a régi szabályozók szerint gyakorlatilag életképtelenek, de senki nem vitathatja ugyanakkor az együttműködés fontosságát. Az egyes könyvtárak – a mai nehéz helyzetükben, természetesen épületük, lakókörnyezetük és személyi adottságaik által determináltak – keresik azokat a megoldásokat, amik feltehetően biztosítják számukra a továbblépés, vagy egyáltalán a fennmaradás lehetőségeit.

És miközben az intézmények saját érdekeiket egyre markánsabban fogalmaz-

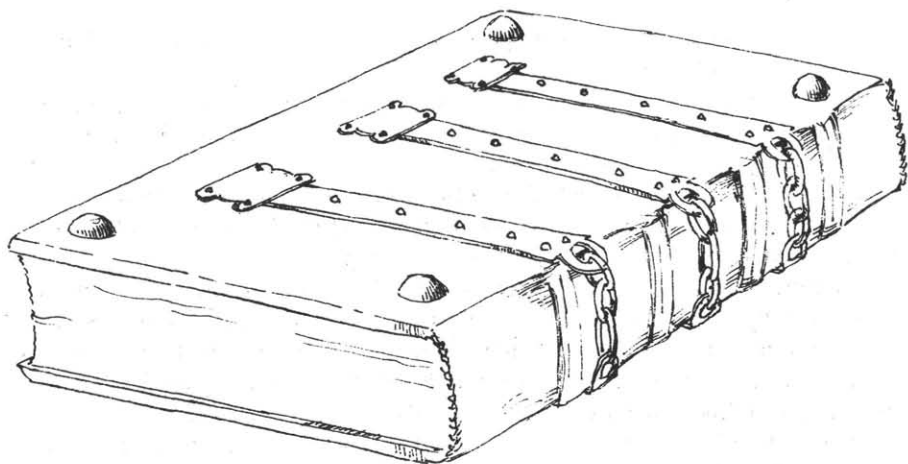
zák meg, úgy tűnik attól sem riadnak vissza, hogy ezek ugyanakkor esetleg súlyosan sértik a társintézmények, egyéb könyvtári szolgáltatóhelyek, zömmel a kisebb könyvtárak érdekeit.

Természetesen szó sincs arról, hogy én valami álhumánus, segítsünk a kisebb, vagy rászorultabb könyvtáron címszó alá beszorítható, régi gondolkodásmódot sírjak vissza.

De igen szűk látókörű és talán fogalmazhatok úgy is, – hogy felelőtlen könyvtárpolitikai gondolkodásmód tükröződését látom abban, ha valamelyik intézmény a rövidtávú, minimális hozadékkal rendelkező sikerek, előnyök kedvéért elveszíti azt a lehetőséget, amit egy jól működő könyvtári együttműködés számára biztosítani tudna.

Jól példázza ezt pl. az MKE legutóbbi (tegnapelőtti) kibővített elnökségi ülésén kibontakozott vita, amely az úgynevezett „Pénzes szolgáltatások” körül robbant ki. Az egyik végletes álláspont az volt, valamennyi előállított információs értéket pénzért kell szolgáltatni bárkinek, bármilyen igény alapján, míg a másik álláspont arról szólt, hogy a közpénzekből finanszírozott könyvtári tevékenység alapján létrejött információs értékeket a rendszertagok számára ingyenesen kell továbbhasználatra biztosítani. Anélkül, hogy állást foglalnék e konkrét kérdésben, hadd jegyezzem meg csendesen azt, hogy úgy érzem, egy társkönyvtárban megjelenő olvasó potenciálisan az én olvasóm is és egy másik könyvtárról megfogalmazott ítéletében engem is megjelenít, rólam is véleményt mond! Minden rendszer ott pukkan ki, vagy szakad szét, ahol a leggyengébb. Így a gyenge rendszertag erősítése magát az egész rendszert erősíti.

Természetesen külső tagoknak a szolgáltatás nyújtása egyértelműen forintosítandó. Most már persze csak az a kérdés, hogy kit tekintünk hálózati tagnak, kivel működünk együtt, s ezt az együttműködést magunk választhatjuk, vagy továbbra is törvényi szabályozás alapján kell, hogy elviseljük. Az ideális az

lenne, ha a könyvtári együttműködési körök érdekeltségi alapon, a társult könyvtárak számára hasznot nyújtóan valósulnának meg. Mint ahogy szintén az lenne az ideális, ha minden egyes olvasót – érdeklődése alapján – az a könyvtár szolgálna ki, amelyik személyi és tárgyi feltétele alapján arra a legfelkészültebb, függetlenül attól, hogy az a könyvtár, helyben vagy földrajzilag távolabb található. Egy ilyen módon szervezett ellátáshoz azonban együttműködésben a nagykönyvtáraknak is megvan a maga jól kitapintható érdeke.

Természetesen ez a szervezetszerű ellátás ma még lehet, hogy utópia, mégis, egy olyan viszonylag kis megyeszékhely esetében, mint Salgótarján, megpróbálkozhatunk létrehozásával.

Hogy ez létrejöheszen, első lépésként érdekeket kellene megfogalmazni, majd értékeket kellene hemélni, s végül egymás teljes önállóságát tiszteletben tartva el kellene kezdeni az együttműködést.

Le kell szögezmem, hogy számomra ez teljesen világos, érthető, sőt szükség-szerű program.

Már csak azért is, mert mindnyájunkat fenyeget a leépülés, az ellehetetlenülés, sőt a megszűnés rémc. Én úgy gondolom, hogy egy néhány fős kiskönyvtár esetén ez a veszélyeztetettség még sokkal erősebb, (sajnos ilyen szolgáltatóhelyek megszűnésére már számtalan példát sorolhatunk!) mint a hozzájuk képest mamut Megyei Könyvtár esetében. Fontos lenne tehát, hogy a Megyei Könyvtár többirányú kezdeményezései – Népijóléti Képzési Központ, Számviteli Főiskola, Múzeum, iskolai könyvtárak stb. felé visszhangra találjanak. Jó lenne, ha a Pedagógiai Intézet igazgatóján és a Szakszervezeti Könyvtár vezetőjén kívül – utóbbi intézmény ténylegesen a lét-nemléti határára áll – valamennyi társkönyvtárvezető keresné velünk a kapcsolatot, kezdeményezne velünk beszélgetést, hogy a mindnyájunkat szorító nehéz helyzetekre közösen próbáljunk megoldást találni.

Együttműködést természetesen erőltetni nem lehet, nem is kell. Hiszen a mesterségesen kreált és rángerőltetett, de tartalmi munkával nem kitöltött „testvéri kapcsolatok” ideje lejárt.

Nézzük, mégis mik azok a megfogható pontok, amik alapján lehetséges lenne valamiféle együttműködést szervezni:

a) – *a gyűjteményérdekek szolgálata* (mindnyájunk fájó és sokszor nagyon nehezen elviselhető gondja gyűjteményünk folyamatos sérülése, avulása, hiányzó fehér foltok megjelenése az állományban);

b) – *a raktározási gondok enyhítése* (kooperálhatnánk egy közös tárolókönyvtár létrehozásában, így helyet nyerhetnénk pl. az aktuálisan futó irodalom nagyobb terű bemutatására, kiemelések létrehozására);

c) – *feltáró szisztémák, katalogizálás egységesítése* (az egységesítés révén az intézményi igények kölcsönös megjelenítésére is mód nyílhatna a katalógustételeken. Hiszen mindnyájan tudjuk, hiába van leírási szabvány, annyi fajta tényleges leírás készül a gyakorlatban, ahány katalógus van. A katalógusépítés szempontjait pedig a könyvtár az olvasóinak igényeihez igazítja. Ha tehát kölcsönösen figyelembe vennénk a rendszertag könyvtár olvasói igényeit, akkor létrejöhetne a feltáró szisztémák, a katalogizálás egységesítése is);

d) – *a tájékoztatás és az olvasói tájékozódás színvonalának emelése az előző pont alapján talán nem is szükséges indokolnom;*

e) – a személyi- és technikai képességek, adottságok kölcsönös és rugalmas kihasználása gondolok itt bérfeldolgozásra, állományba vételre, leltári nyilvántartás vezetésére másik könyvtár számára, cédulák előállítására rendszertagnak, ÁFA visszaigénylés elérése kiskönyvtáraknak, vagy éppen a munka során szerzett tapasztalatok átadására;

f) – a használói igények közös feltérképezése, megfogalmazása ez szükséges ahhoz, hogy hatékonyan szervezhessünk munkákat;

g) – könyvtárpolitikai és szakmai kérdések műhelyjellegű megvitatása a helyi szakmai fórumok működtetése mindnyájunk számára hasznosítható lenne;

h) – közös pályázati tevékenység az együttműködés egyik lényeges lehetőségét látom benne;

i) – közös PR munka (pl. Reklám újság). Nem igazán nélkülözhetjük azt, hogy tevékenységünk környezeti elfogadtatásáért lépéseket tegyünk;

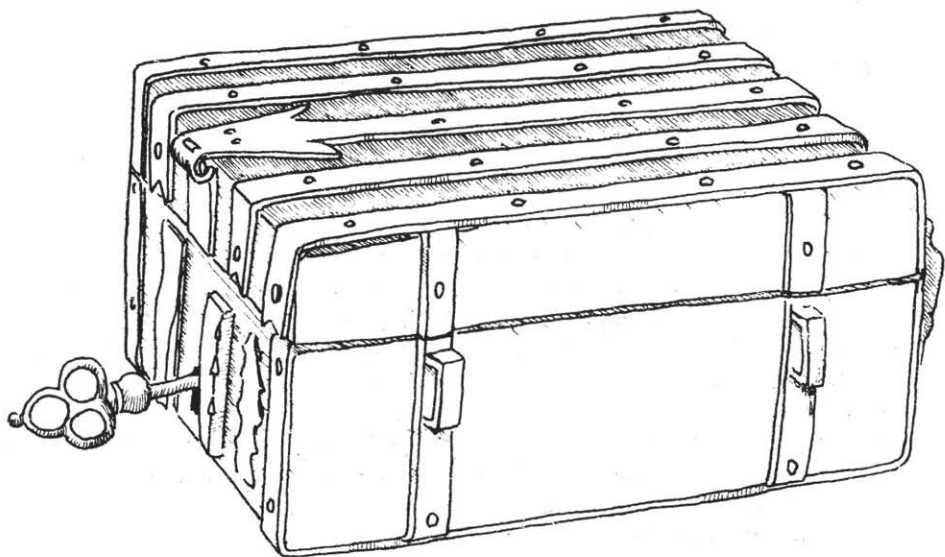
j) – egységes technikai fejlesztés: (számítógépesítés);

k) – közös kiadványozás stb.

Összesen 11 témakört soroltam fel a teljesség igénye nélkül. Úgy tűnik számomra, hogy e témakörökben, a városban fellelhető 4 könyvtártípus (nemzeti könyvtárunk nincs) és az egyéb potenciális információs központok (pl. önkormányzat hivatala) között összekötő kapocsként a Megyei Könyvtár funkcionálhat, hiszen állománya és szakembergárdája alkalmassá teszi arra, hogy bármely más típusú könyvtári vagy információs szolgáltatóhely tevékenységéhez kapcsolódhasson. Természetesen kölcsönösségi alapon, s nem a kisajátítás igényével.

Mit lehetne mindezzel elérni?

1.) Racionálisabb pénzfelhasználást. Erre már tettem utalást (pl. ÁFA ügyben), de szeretném kiegészíteni azzal, hogy a racionálisabb jelzőn én nem spóro-

lást értek, mint ahogy azt a mai politikai közélet használja. Nem spórolásról – hiszen ebben a szférában már nincs mit spórolni, – hanem valóban ugyanazon pénzüsszeg célzottabb – nagyobb igényt lefedő – jobb hasznosulású felhasználásáról lenne tehát szó.

Ilyen lehetőséget nyújtana például egy központi video, vagy éppen CD tár létrehozása, egy városi mikrofilmtár működtetése stb.

2.) Elérhetnénk ezáltal, hogy a szolgáltatások, illetve a dokumentumok oda települnek, ahol a leghatékonyabban tudnak hasznosulni. Pl. Mi már megtettük azt, hogy néhány – angolt kiemelten oktató iskola könyvtárának – letétbe – ajándékba angol nyelvű anyagokat adtunk át gyűjteményünkéből a közvetlenebb, jobb hasznosulás reményében.

3.) Az együttműködés révén elérhetnénk, hogy a fejlesztések, a döntések előkészítése során már figyelembe tudnánk venni a társintézmények érdekeit.

4.) Az együttműködés révén új kapcsolatokkal, új szakmai tapasztalatokkal bővülne minden intézmény.

5.) Hatékonyabbá válhatna az olvasó-kiszolgálás, a szakirodalmi tájékoztató tevékenység.

6.) Szakszerűbb, gyorsabb és sokrétűbb információs körből szolgáltatathatnánk.

Természetesen mindezek a tényezők jelentősen visszahatnának a város kulturális közéletére is, annak javulását előidézve.

Közeledve mondandóm befejezéséhez, hogy adjak tájékoztatást arról az együttműködési tervről, amit könyvtárunk kezdeményezésére és a Népjóléti Képzési Központtal és a Pénzügyi és Számviteli Főiskolával közösen dolgoztunk ki, egy közös számítógépes rendszer létrehozására, s ami egyfajta minta is lehet arra, hogyan, milyen módszerrel lehet kidolgozni, átgondolni egy esetleges együttműködési lehetőséget.

Az elképzelés abból indul ki, hogy a 3 résztvevő intézmény milyen értékekkel, előnyökkel rendelkezik, illetve milyen hátrányát szeretné csökkenteni az együttműködés révén.

Így előnye a Népjóléti Képzési Központnak:

- hogy városunkban humán szellemi bázist képvisel
- hogy számtalan nemzetközi kapcsolattal, együttműködéssel, s ezek információival, tapasztalataival rendelkezik
- hogy viszonylagos anyagi jólétben van, jó épületadottságokkal rendelkezik

hátránya:

- hogy a képzéshez csak a nyaka véres, ugyanis nincs könyvtára

Előnye a Pénzügyi és Számviteli Főiskolának:

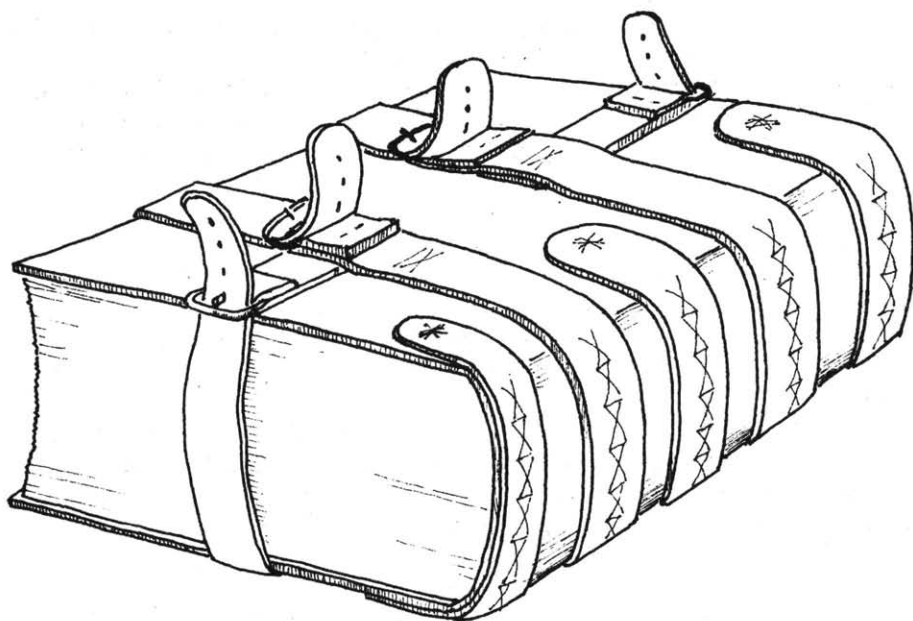
- hogy komoly számítástechnikai szakértelemmel, szakembergárdával bír
- főiskolai rangja van, kaput nyithat tehát a felsőoktatási szféra felé
- hogy olyan képzési ággal bír, amit a humán vállalkozói szféra számára is oktatni kellene

hátránya:

- a leterhelt, szabad kapacitással nem rendelkező könyvtár, ami állománya korszerűbb feldolgozására – fejlesztésére nem igazán gondolhat.

Előnye a Balassi Bálint Könyvtárnak:

- a jelentős és sokat tudó állomány

- a képzett könyvtáros szakembergárda
 - a jó épületadottságok
 - a társkapcsolatok a nagy közművelődési könyvtárakkal
- hátránya:

- a pénztelenség, a fejlesztési és fejlődési lehetőségek bezáródása pénzügyi és bizonyos vonatkozásban szakmai értelemben is, hiszen a mi fejlődésünk záloga az, ha bennünket is egyre komolyabb, nagyobb felkészültséget igénylő elvárásokkal bombáz a környező társadalom.

Vagyis, mindhárom intézmény azokkal az előnyökkel rendelkezik, amik a másik kettőnél nincsenek meg, és azokkal a hátrányokkal, amik leküzdésében a másik két fél jelentősen közre tudna működni.

Ezek alapján kézenfekvő volt felvázolni egy olyan, a 3 intézményt fényképpel összekötő közös könyvtári rendszertervet, amelynek megvalósítása mindegyik fél számára jelentős előnyökkel járna. Egy könyvtári szervergép – egy könyvtári szoftver – egy közös adatbázist használva, ami leltári szempontból külön kezelné a 3 intézmény állományát – a legolcsóbb fejlesztés mindnyájunk számára, s biztosítaná mindnyájunknak a másik fél által nyújtott előnyöket.

Bizonyos lépések már történtek, a Népjóléti Képzési Központ gépet és szoftvert vásárolt, de az együttműködés pénz hiányában egyelőre megakadt. (Pályázzunk és bízzunk a források elnyerésében.)

Másik kezdeményezésünk ettől a rendszertől függetlenül a Népjóléti Képzési Központ felé irányul, melyben Könyvtárunk felvállalta a Népjóléti Képzési Központ könyvtári igényeinek kielégítését egy szakrészleg létrehozásával és működtetésével, cserében a szakrészleg dokumentálásához kért támogatással. A tárgyalásaink ez ügyben még folynak.

De együttműködés képzelhető el a városi (megyei) önkormányzat hivatala és a könyvtár között az önkormányzatnál keletkezett információk, illetve a hivatal működését elősegítő információk – gondolva itt pl. a hivatali munkát segítő sajtófigyelésre stb. – egymás közötti közvetítésben, archiválásában, szolgáltatásában, a lakosság önkormányzati információkkal történő ellátásában történő könyvtári szerepvállalásban is.

Hasonlóan együttműködés képzelhető el a Levéltár könyvtára, a Múzeum könyvtára és Könyvtárunk helyismereti gyűjteménye állományának egységes kezelésében – feltárásában is.

Elképzelhetőnek tartanánk egy közös gondolkodást egy városi pedagógiai gyűjtemény működtetéséről, a Pedagógiai Intézet könyvtára és a Balassi Bálint Könyvtár pedagógiai állományának egységes kezeléséről, feltárásáról, ezügyben gyűjtőköri megállapodásról.

Elképzelhetőnek tartanánk az ellátóközpont szolgáltatásunk bevezetését a város iskolai könyvtárai számára, melynek lényege, hogy beszerzési keretet utalónának át nekünk, melyért cserébe mi beszerezzük és felszerelve, katalóguscédulával ellátva átadjuk a könyveket részükre.

És valószínűleg még sok további ötletet lehetne felsorolni.

Természetesen nem gondolom azt, hogy mindezen javaslatok, vagy akár más ötletek is egyszerre és azonnal bevezethetők, működtethetők lennének. A lehetőségek számbavétele mindig nagyobb körből merít, a megvalósulás pedig a realitások talaján nehezkesebb, lassabban halad.

Dehát az egyfajta módon a könyvtári munka sajátja. Mi csendben, lassan építkezünk, nem művelünk látványos dolgokat – hisz senkinek sem tűnik fel, hogy egy év alatt katalógusainkba mintegy 50 ezer cédula épül be vagy emelkedik onnan ki, hogy hogyan formálódik, teljesedik egy-egy téma szakirodalmi, hogy válaszokat tudunk adni a feltett kérdésekre. S ez nem is baj.

A nagyobb bajt az jelenti, hogy sok esetben a könyvtárfenntartók, a polgármesterek, az intézményvezetők, az iskolaigazgatók sem tudják bemérni, hogy egy könyvtár működtetése mennyire munkaidőrabló és személyi feltételeket igénylő folyamat, hogy könyvtárat nem lehet egycsapásra, egy óhajra létrehozni, ehhez szisztematikus és hosszú folyamat kell, hogy egy meglévő gyűjtemény nem működtetésével évtizedes eredményeket lehet tönkretenni, pótolhatatlan károkat okozva ezzel.

A még nagyobb baj pedig az, ha a környezetünkben élő értelmiség, polgárság, politikai döntést hozó réteg szokik le a könyvtár használatáról.

Együttműködéssel, szolgáltatásaink bővítésével, gazdagításával, tartalmának mélyítésével talán éppen ez ellen tehetünk a legtöbbet.

Fehér Miklós

A Magyar Ösztöndíj Bizottság és a British Council pályázatot hirdet a Magyar Köztársaság és Nagy-Britannia közti kormányközi oktatási, kutatási, kulturális és művészeti együttműködés keretében megvalósuló projektekhez szükséges kutatócserék támogatására. A projektek azt a célt szolgálják, hogy a két ország – Nagy Britannia és Magyarország – szakmai és oktatási műhelyei között kölcsönös előnyökön alapuló kapcsolatok és különböző együttműködési formák alakuljanak ki.

PÁLYÁZÁSI FELTÉTELEK

- Pályázhatnak egyetemek, főiskolák, azok tanszékei, oktatási intézmények, kutatóintézetek, kutatócsoportok, közgyűjtemények, művészeti és kulturális intézmények szakemberei, kutatói, tanárai. A program azoknak a szakértőknek a cseréjét támogatja, akik az elsőbbséget élvező szakterületeken pontosan megállapított időkeretben kívánnak projekteket létrehozni.
- Pályázatok csak a megadott elsőbbséget élvező témakörökben adhatók be (ld. alább).

A pályázatok benyújtásának határideje:

1995. június 30. 16.00 óra

A borítékra kérjük ráírni: Magyar-angol pályázat

Formanyomtatványok személyesen a Magyar Ösztöndíj Bizottság Irodájában (Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest, V. Szalay u. 10–14., IV. em. 474.), a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Ügyfélszolgálati Irodájában (Budapest, V. Szalay u. 10–14., alagsor), valamint a British Council Irodájában (Budapest, VI. Benczúr u. 26.) szerezhetők be, postán pedig az említett Ügyfélszolgálati Irodától kérhetők (Művelődési és Közoktatási Minisztérium Ügyfélszolgálati Iroda, 1884 Budapest, Pf. 1). A formanyomtatványok sokszorosíthatók.

A Brit – Magyar csereprogramon belül elsőbbséget élvező szakterületek

Felsőoktatás

- Tantervfejlesztés inter- és multidiszciplináris tudományokban
- Angol nyelv a tanárképzésben és más felsőoktatási területen
- Anglisztikai program
- Esetjátékok az oktatási programban (Drámapedagógia)
- Szociális és egészségügyi tanárképzés
- Angol nyelv nem angol szakosok számára
- Egyetem irányítás
- Felsőoktatási könyvtárak irányítása

Kutatás a felsőoktatásban

- Ph.D. kutatások különböző tudományterületeken
- Agrárgenetika és reprodukciós biológiai kutatások
- Élő szervezetek sejtélettanának kutatása
- Főbb egészségügyi problémák kutatása (rák, szív- és érrendszeri megbetegedések, neurológia)
- Orvosbiológiai mérnöki kutatások
- Modern kémiai szerkezetvizsgálat
- A menedzsment elméleti és gyakorlati oktatása
- A demokratikus kormányzás törvényes keretei
- A brit és a magyar történelem összefüggései
- Nyelvtudomány

Közoktatás

- Iskolavezetés
- Tanterv fejlesztés és teljesítmény értékelés
- Oktatástechnika az iskolákban (ELT-laborok, oktatási szoftverek, CD-ROM-ok, multimedia, tudományos laboratóriumi technológiák és azzal összefüggő módszerek)
- Szaknyelvi tanártovábbképzés angol szakos és nem angol szakos tanároknak (ELT és ESP)
- A szakképzés irányítása és a szakképzés hatása az emberi erőforrás gazdálkodásra
- A szociális, közösségi és nemzetközi identitás korszerű oktatása
- Környezetvédelmi oktatás
- Intézmények közötti kapcsolatok (a hallgatói mobilitás irányítása, nemzeti és nemzetközi iskolai kapcsolatok, az Európai Unió és az Európa Tanács projektjeihez való integrálódás)
- Információs rendszerek a nemzeti oktatásirányításhoz, beleértve a kormányzati és a közszolgálati információs rendszereket

Művészetek

- Menedzserképzés a művészeti életben dolgozók számára
- Kiállításszervezés és kiállítások az oktatásban
- Köz- és magánalapítványok szerepe a művészeti és kulturális életben
- Kortárművészetek bemutatása (vizuális, irodalmi, performance)
- Műfordítás

Közgyűjtemények és tájékoztatás

- Nemzeti gyűjtemények gondozása
- Könyvtárigazgatás és szervezés